

## ȚĂRANII

Parinții au fost țărani. Și bunicii. Și înaintașii. Toți. Coboritori din tracii. Din geți și daci. Din romani.

N-au lăsat inscripții în iespezi de piatră. Nici documente din pergament, cu litere înțelate și cu pecetii voievodale. S-au stins anonimi. Cui se-nține gheața strămoșească, de-a lungul și de-a latul țării, din Carpați la Dunăre și de la șes la mare, peste tot simț oseminte ale dușilor și străbunilor, în țărâna pe care-au făcut-o să rodească, pe care-au udat-o cu sudoare, cu lacrimi și cu singele lor, pe care-au iubit-o și păstrat-o, cu pe lumina ochilor.

Numele lor, vrerea toată, dorurile lor zvănesc în singele și trupul nostru, în orice strop al țunței, cu fiecare clipă ce se adaugă — și atunci când timpul se furizează tiptil și în zilele în care galopează năvalnic, amețitor. Oriunde și oriunde, la orice pas, în urmă, în juru-ne, mainte e șirul lor întreg, nesfârșit, fără moarte, sprâjinind cerul, istoria, ținta națională.

Sînt meșteri, artiștii țării. Indeletnicirea — uluitor de veche, de frumoasă și aspră. Firea li-i blindă, dar neiertătoare, delicată și dură, înțeleaptă și naiva, răbdătoare, plină de modestie și de cetezanță. Inima, bogată și darnică. Vesel și trist, dar mai cu seamă senin și puternic li-i sufletul. „Format — zice Iorga — în mii de ani, în firea pămîntului, din tremăutul codrilor, din floarea albă a primăverii, din raza soarelui, din ceața toamnelor și gerul iernilor, din toate frământările, suferințele, silința, gloria, din nesfârșit de multe amintiri, îngrădite pe urma morților, care, astlel, n-au murit întregi, ei din adinecul zăcerii lor sprâjină răsăfățarea la lumină a urmașilor, ce au venit din ei și trăiesc după dinșii”.

Neostoiită le-a fost munca. Plină de migală. De osîrdie. De demnitate. De umilință. De nădejdi și deziluzii. De îndestulare puțină și sărăcie multă, veac după veac. Mucenici ai pînii, zămisliitori ai bucatelor, pentru ei și mai cu seamă pentru alții. Prea de multe ori pentru alții și prea de puține ori îndestulător și pentru dinșii.

Și cită piine și cit aur au strins alții, veacuri în șir, din sfînta și necontenta lor strădanie!

Cînd l-au răpus romanii pe viteazul Decebal, cu piinea și cu tezaurul Daciei Felix s-au întreținut, timp de 117 zile, serbările fastuoase și petrecerile imbelșugate de la Roma și nu numai atît.

Cînd, timp de un mileniu, s-au revărsat, spre vechea Dacie, nesăfioase urdii migratoare, ei, străromânii, un popor de țărani, s-au înfrățit cu munții, cu văile, cu apele și codrii, rămînînd statornici ca și stîncă și izvoarele Carpaților, în timp ce aproape toate semințiile năvalitorilor au pierit, rînd pe rînd. Intemeind o civilizație agrară, pastorală, străbunii au căpătat statornicia și vitalitatea popoarelor străvechi, care, — aprecia George Călinescu — au supraviețuit tuturor vicisitudinilor, „prin retragerea la munte, de unde pot privi și ocoli invaziile”; vremea l-a însemnat „printr-o față brăzdată de vînturile alpine, de experiență milenară, printr-un ochi pătrunzător și neclintit de vultur, prin mușenie”, comunicînd cu lumea „prin proverbe, ce condensează o înțelepciune stereotipă, atît de controlată prin vechimea rasei, incit, contribuția individuală este neglijabilă”. El au căpătat, totodată, „o filozofie de sus: ce e val, ca valul trece!” Miorița, nestemată a geniului țărănesc străbun, concentrează o întreagă istorie românească, plină de sensuri și mituri, exprimînd filozofic și artistic, matricea unui popor, în ceea ce a avut și are esențial și durabil.

Cînd, în Evul Mediu, la început regii Ungariei și Poloniei sau hanii țărărilor de la Crim, apoi, timp de mai multe secole în șir, ienicerii și spahii otomani au rivnit și amenințat vatra și ființa națională, ei, țărani au fost apărătorii gliei — forauă — „oastea cea mare”, obținută, constata Vasile Părvan, ca și în vîtmurle tracilor și geto-dacilor, „prin ridicarea în masă a populației țărănești”. În strălucitele victorii de la Posada (1330), Rovine (1394), Baia (1467), Vaslui (1475), Codrul Cosminului (1497), Călugăreni (1595), țărani români au constituit, nota Ibrăileanu, „stîncile de care s-au izbit, aici, în Răsărit, pierzîndu-și energia, popoarele barbare, care, dacă ar fi ajuns în Apus cu toată puterea miscării inițiale, ar fi făcut imposibilă civilizația”. Prin vitejia și eroismul țărănilor liberi, ale răzeșilor, Ștefan cel Mare devenea apărătorul întregii creștinătăți, cîștigînd astfel admirația Europei. Sub Mihai Viteazul, cel dintîi unificator al românilor, „țărani făcuseră minuni de vitejie și — nota Bălcescu — dovediseră cit de puternică este nația cea mai mică, atunci cînd se luptă pentru libertatea sa”.

Cînd, la sfîrșitul Evului Mediu și în toată Epoca Modernă, poporul român s-a atlat la granița și confluența celor trei imperii, otoman, habsburgic și țarist, trebuind, întocmai ca voinicul din poveste, să-și apere ființa la locul unde se băteau munții cap în cap, ei, țărani, la Padș, în 1821, ori la Blaj și Islaz, în 1848, au dus pe umerii lor revoluția, iar în 1859 și în 1877—1878, au cîtorit România modernă și au cucerit independența țării. La Grivița, la Plevna și Smirdan, ori la Mărăști — Otuz — Mărășești, „țărani român — aprecia în 1917, primul ministru al Marii Britanii, Lloyd George — a dovedit omenirii că este soldatul cel mai viteaz din lume, cînd i se dă posibilitatea să demonstreze această vitejie”.

Și, cînd a fost nevoie să se salveze existența și autonomia statală, să se plătească tributul și alte angarale, tot ei, țărani — formînd marea majoritate a locuitorilor, „talpa țării” — au fost sortii să ducă greul. 14 milioane kg aur au stors imperiile vecine, din țărâna patriei, frământată cu sudoarea și lacrimile românilor.

Și, cînd cei lacomi, din interiorul țării, nobilii și boierii, i-au adus la disperare, prin lăcomia și nedreptățile lor, ei, țărani și-au strigat energia și cu demnitate dreptul la o viață omenească, mai bună. La Boblna în 1437—1438, ori sub conducerea lui Doja în 1514, sau la 1784 sub Horea, Cloșca și Crișan, ca și la 1907, mucenicii pînii, zămisliitorii bucatelor și-au arătat lumii forța ciocotitoare și setea de dreptate.

Și dacă Doja a fost ars de viu și dacă Horea, cel supranumit de Marx „eroul povestirilor populare și simbolul renașterii Daciei” a fost frînt cu roata, de către slujbașii nobilimii maghiare, nici o jertfă n-a fost zădărnice. Fiecare generație și-a lăsat urmașilor dorurile neimplinite, vrerea de luptă, nădejdea în izbîndă — ca pe o torță vie, pe care nimeni n-a putut-o stînge.

Și dacă în primăvara aceasta se implinesc opt decenii de cînd, la 1907, țărani — care, ca și la 1848, în țara ce devenise prin ei grînarul Europei, erau încă, așa cum îi surprîndea Bălcescu, „niște biete lighioane zdrențuroase, iesite dintr-o viziună, ce se numea bîrdică” — au trebuit să plătească prin 11.000 de jertfe îndrăzneala de-a se răscula și de a-și cere dreptul legitim la o viață mai bună, nepoții lor, alți 11.000 de țărani, tot într-o primăvară, în urmă cu numai un sfert de veac, participanți la revoluția de eliberare socială și națională pregătită și desfășurată sub conducerea Partidului Comunist Român, s-au intrunit în capitala țării, la 27—30 aprilie 1962, în cadrul sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale, ca stăpîni deplin ai gliei strămoșești, ai roadelor muncii lor și, mai cu seamă, ca făuritori ai propriului lor destin, spre a sărbători izbînzile tuturor luptelor seculare: încheierea procesului istoric al cooperativizării agriculturii, al înfrățirii oamenilor și ogoarelor, al triumfului deplin și definitiv al socialismului, în orașele și satele României.

Urmașii celor căzuți la 1907, lucrători luminați și liberi, sînt astăzi avîntați în iureșul realizării unei noi revoluții agrare, socialiste, intensive, moderne. Sînt încă multe, complexe și grele sarcini de îndeplinit, pentru ca rodnicia ogoarelor înfrățite să fie pe măsura imperativelor innoitoare, ale aspirațiilor socialiste și comuniste. Dar, Omul poate și trebuie să izbîndească, în tot ce-și propune.

(continuare în pag. IV)

Mihai IACOBESCU

## Stare a Nordului

Provenind din Nordul Ardealului, am simțit totdeauna atracția Nordului, mai cu seamă de cînd am migrat spre sud. Hiperborean, adică acasă la mine mă simt și în Bucovina, această altă stare a Nordului românesc.

Peisajul, satul, spiritul locului, oamenii și nu în ultimul rînd literatura Bucovinei hotărăsc, și ele, drumurile spiritului meu migrator. În linie dreaptă, din Birgaiele mele transilvănene spre Bucovina duce aceeași paralelă trecînd peste dulcele Obcine. Pe aceeași linie dreaptă mi-a parvenit încă din prima adolescență versul plin de incitări șoptitoare și de miresme al lui Labiș, iubirile lui prime cumpărate din librăria sătească Prundu Birgăului. Mi s-a părut fabulos faptul că cineva putea scrie atît de sigur, de posesiv, despre brazii mei, pe care-i credea ai lui. Nu m-am dezis afectiv niciodată de poezia lui Labiș deși poate tocmai cunoașterea de vreme a ei m-a ajutat să nu imit o metrică atît de tentantă și de incantatorie. Deși om al nordului, simți la Nicolae Labiș o exuberanță de sudic, o năvală a spovedaniei care nu-ți dă răgaz să-i răspunzi cu indiferență. Trebuie să fi fost curcior mustăciosul rînit de prea năvalnică-i sinceritate, trebuie să le fi părut bucoreștenilor un ciudat nordic desghiocat din găoacea morocînoasă în care se închid, de obicei, nordicii. Toate acestea sînt presupuneri. Cert este că simt deasupra cefei lui Labiș sclipind acel eminescian „diamant” al Nordului. Steaua noastră călăuzitoare...

Dinu Flămînd

## Peste zările zării

O bucată de piine în mina lui  
Șlefuită de veac și de pămînt  
Ca un bulgăre năzdrăvan  
Din care înflorește pădurea  
În mai și cerul își clatină  
Fruntea pe umărul său  
De hotar al acestui neam.

Palma-i grea dă a rupe  
Din miezul fierbinte  
Și-n aripă de plug se preface  
Răsturnînd aburinde răzoare  
Din margini și nemargini de cîmpie

Și cum privește peste zările zării  
Neclintit în rădăcini și-n așteptare  
Pe creștet, iată, îi crește  
O poartă asemeni amoroșină a  
Rășină și a ploaie curată  
De care se sprîjină un alt  
Țaran cu o bucată de piine  
În mină precum un bulgăre de scoare

Ion BELDEANU



Ion Carp FLUERICI:

„Casă din Bucovina”

## A PRIVI

## Imaginînd o excepție

De cînd știu eu, în spațiul radiofonic românesc răsună diurn o voce de bucovinean dezinvolt prezent la tot ce se întîmplă esențial în viața, munca și simțirea oamenilor din această parte a țării. Ascultîndu-l îl recunoști de la cea dintîi propoziție:

Din Suceava transmitem...

De la Leșul Ursului, citadelă a mineritului sucevean, vă facem cunoscută o nouă și remarcabilă faptă de muncă... Ne aflăm cu microfonul pe platforma industrială rădăuțeană... Vă informăm din Dumbrăveni... Astăzi se deschide decada culturii...  
Intotdeauna acolo unde se petrec lucruri importante, mereu discret și zîmbitor, intotdeauna căutînd oamenii adevărați și faptele lor adevărate, intotdeauna vorbind despre alții. Și parcă e nedrept că nu face niciodată o excepție, că nu vorbește niciodată despre el, sau despre ei, colegii lui, reporterii, autorii ei inșiși de fapte adevărate.

Imaginînd o astfel de excepție ce-ar fi ca în una din zilele lunii martie să-l auzim rostînd:

„Din Suceava, stîmți ascultători, vă prezentăm astăzi pe chiar omul care vă vorbește mereu de la acest microfon, despre care ar trebui să spunem că este martorul consecvent și implicat în tot ce s-a îndeplinit pe meleagurile sucevene în ultimii 40 de ani”.

Cronicar îndrăgostit de oamenii și realizările așezărilor bucovinene, a vibrat cu pasiune alături de cei care au pus temelii combina-

telor, fabricilor și unităților economico-sociale sucevene, cartierele noi din Suceava, Rădăuți, Vatra Dornei, Fălticeni, Cimpulung Moldovenesc, Gura Humorului sau Siret; a vorbit intotdeauna cald despre dirigența minerilor din Călimani, Crucea sau Fundu Moldovei; a consemnat an de an drumul parcurs de la înființarea primelor cooperative agricole pînă la suprema satisfacție obținută de oamenii distinși cu cele două titluri de eroi ai noii revoluții agrare; a relatat despre bogăția și diversitatea patrimoniului cultural al muzeelor noastre; a consemnat despre dezvelirea marilor noastre monumente — Petru I. Musat, Ștefan cel Mare, Dragoș Vodă și Zimbru. Mihail Sadoveanu; a povestit despre marile evenimente culturale care au înscris meleagurile sucevene în geografia spirituală a patriei. Alături de această carte vorbită țării zi de zi, în toți acești ani, faptele lui la fel de adevărate ca și cele ale zecilor de mii de oameni despre care a vorbit, sînt cărțile lui de poezie intitulate simplu Din nord (1972), Pădurea românească (1976), Tirziu, în decembrie (1981), Noapte de grație (1982). Sînt cărți din care străbate seninătatea și frumusețea gîndului, sensibilă aspirație de a deveni pe albastrul cerului de Voroneț tangentă la triunghiul de cocoare. Acest om care a împlinit 60 de ani se numește George Damian.

Alexandru TOMA

## REPORTER

## DESPRE GÎNDUL ADÎNC

Constantin Alecei este un bărbat înalt, uscățiv, poate puțin obosit și, de aceea, lăsînd impresia de absență. Nu-și privește interlocutorul în ochi, ba chiar caută parcă pe deasupra lui. „Chestie de înălțime”, glumește, știind, probabil că gluma aceasta l-ar putea face suspect de lipsă de modestie. Îl privește și-mi dau seama că semeția aceasta a sa are, la cei peste saizeci cîți numărăm, ceva temeiuri măcar și pentru puțînul fapt că e un om în vîrstă. Dar aceasta nu-i decît un simplu și naiv gînd concesiv, cînd, iată, este un om cunoscut oriunde în județul Suceava, pe seama lui circula istorii, în sat orice copil fiind în stare să scrie, la ora de compunere, cuvînte despre el ce ar pune pe gînduri reporterul. S-a și împăcat puțîn cîte puțîn cu celebritatea aceasta, incit mă cam descumpănește atunci cînd, ridicîndu-se să mă conducă, zice: „Ei, a cum venit vremea altuia...”. Cine? Greu, foarte greu de spus. A încercat și a reușit atîtea, s-a zbatut, a luat asupra sa și a izbîndit atîtea, incit altul n-a avut vreme să incapă. „Ba nu, mi-ar zice. Fără acești răbdători și răzbatători calafîndești, n-ar fi fost vorba de izbîndă”.

Cinava slujitor la baronul Carp — stăpînul celor mai bune pămînturi de aici —, Constantin Alecei este președinte de la întemeierea cooperativei. Evoluția acesteia în cei douăzeci și cinci de ani poate fi sintetizată în trei cifre: producția globală a crescut de 11 ori, averea obștii — de 13 ori, iar producția, în sectorul mică industrie, de aproape 170 de ori. Nu rezistăm tentației de a mai adăuga una: C.A.P. Calafîndești are un cont curent în bancă de vreo 15 milioane de lei... Iată de ce a fost în stare un țaran cu al său, victoria lor nefiind, mi se pare, inferioară, prin semnificații, celei a industriei românești ce a pregătit cu răbdare nașterea aceluia celebru tractor strivitor de veninoase și deșarte prooroci. Mănușa a fost aruncată cu noblețea unui soi de oameni cunoscîndu-și bine resursele și știînd și mai bine să-și valorifice șansele.

Dar, zice Constantin Alecei, victoria s-a hotărît, înainte de toate, asupra lor înșiși. Un gospodar s-a opus, atunci cînd ideea a fost supusă aprobării obștii, îmbunătățirilor funciare, mai exact drenajului. „Să nu-mi spuneți mie pe nume, a spus el, dacă ieșe ceva!...”. Culmea e că a ieșit, Calafîndești dispunînd astăzi, în

(continuare în pag. IV)

Dumitru TEODORESCU



Ceea ce frapează în volumul de versuri al lui Gellu Dorian este propensiunea teoretică deschisă către clasic. Nu unele titluri de poezii (Exordiu, Epistolă sau Apropiere de clasic ș.a.) ne-a condus către această constatare liminară, ci alte semne care țin de substanța cărții: opțiunile filosofice și culturale, ideea poemelor (programatic subliniată), influențele (pe ansamblu bine asimilate), în sfârșit, dar nu pe ultimul plan, perspectiva estetică în care se situează tinărul poet. Volumul, o spune chiar titlul — **Poeme introductive** —, este unul de început. Condiția aceasta, în circumstanțele actuale ale galaxiei Gutemberg, nu presupune absența unui program, cum se întâmplă, de obicei, la debuturi, când începătorii nu doresc mai mult decât să-și afirme vocea. Gellu Dorian este un poet ambițios în sensul pozitiv al cuvântului, dotat, deci, și cu certitudinea bogăției filonului său creator. De aceea el lansează aici premisele unei activități viitoare, mai precis, expune o platformă. Demers, credem, esențial și elocvent la această vîrstă a talentului; nu lipsit el de inconsecvențe, nu scutit de confuzii, dar, ca gest al debutului, într-un totul onorant. Nu prezintă vreo importanță de cite ori va deroga de la această platformă în viitoarele volume; constatăm însă infidelități încă de acum. Bunăoară, polemizează cu lirismul pe care îl aude „horcând” undeva în urma poetului angajat în cursa neiertătoare către adevărata poezie — cea intelectuală. Personal nu avem nimic împotriva

poeziei non sau a celei antilrice; le acordăm același statut. Dar potul însuși cade uneori în lirism, acest „păcat” post-clasic, ba chiar se întâmplă să eșueze în sentimentalism: „Ce dor mi se face cînd plouă mărunț / și ceasul se lasă lichid pe perete, / caut prin ploaie, caut prin lut / sărutarea ta lungă, amară, cu sete”.

Titlul primei părți a volumului — **Exordiu** — ar putea denomi-

nerație poeziei (înțelegând ca efort de autocunoaștere) îndemnul socialistic genezează confesiuni — autoportrete lucide și decantate; chiar dacă nu are nimic comun cu idealul clasic, narcisismul rămîne una din învarianțele poeziei. Atenție însă! Se însinuează, pe alocuri, pericolul egolatriei, mortal pentru un poet care aspiră la starea de seninătate a clasicului. Fiindcă spre un astfel de echili-

rului este deschisă: „Din cenușa zborului, / ochii pășesc peste Alexandria atîtor milenii. // Ea e încăperea a toate!”. De aici încrederea lui în permanența clasicismului („Eu descriu / un fragment dintr-un antic modern”) și refugiu decis în poezie: „cîntecul e singurul echilibru”. De la Horațiu, de mai multe ori invocat, se prea poate să fi reținut, în primul rînd, mult cunoscutul: „exegi monumentum aere perennius”.

— Aceste opțiuni care țin de substanța ultimă a poeziei pe care o scrie, îl leagă fără echivoc de Nichita Stănescu. Nu pornim, în această afirmație, de la asemănările de ziceră din câteva poeme precum *Cartea Logos* sau *Punctul Omega*; mai importantă și cu consecințe mai adînci ni se pare congeneritatea cu poezia stănesciană din *Laus Ptolemaei*.

Care sînt consecințele directe în poezie ale unui demers de autodefinitivare, după părerea noastră convergent și bine articulată? Exceptînd acele texte exterioare temei ori depășite ca vîrstă, o poezie a verticalității ideatice, elaborată după o retorică neezitantă și cu un coeficient apreciabil de personalitate, mai ales în privința altorilor suprarealismului pe un trunchi clasic.

Gellu Dorian a ales un drum dificil; continuarea lui nu este o simplă chestiune de consecvență. Un astfel de exordiu este, de fapt, un contract care presupune mari obligații.

Mihail IORDACHE

\*) Gellu Dorian: *Poeme introductive*, Ed. Junimea, 1986.

**GELLU DORIAN:**

**Poeme introductive\*)**

intreaga carte care este, în întregime, un fel de „captatio benevolentiae”. Autorul nu-și propune altă să declanșeze simpatii în public, cit să se autodefinească, să-și circumscrie eul liric prin raportare la sine, la poezie (G.D. scrie totdeauna, cu intenție clară, „Poesie”), la lume. De la un capăt la altul al cărții el scrie, deci, o „ars poetica”. Și o face cu aplicație, căci tot ceea ce țese, în volum, din acest perimetru, este superfluu.

Optînd pentru clasicism, își orientează terminațiile radicale către Socrate și Aristotel. De la primul a reținut, se pare, și unele dintre propozițiile filosofului despre frumos, dar, în mod cert, celebrul „gnôthi seauthon”, aplicat cu pon-

bru tînde tinărului poet: „Ca la asfințitul soarelui să fiu liniștit, rugăciunea / mea să se îndeplinească, toate ale păcii le implinesc, toate / ale iubirii, ale vieții”.

Făcînd profesiune de credință pentru Aristotel („Poemul este un corp viu”), Gellu Dorian optează, de fapt, nu pentru idealul artistic al Marii Grecii, ci către cel alexandrin, mai degrabă. Cultul cuvîntului — „Cuvintele sînt singurele perfecțiuni imateriale”, afirmă el cu o tinerească superbie — dar mai ales convingerea (altă de veche și altă de modernă!) că arta este mai vie și mai plină de adevăr decît viața își au sursa cea mai îndepărtată în e-lenism; de altfel aderența auto-

tors sub ghicitorile cu informații neconcludente, aleatorii. Căci fără acest titlu, am fi citit cartea între hotare semnificative nu neinteresante, dar mai puțin largi — doar ca pe un caz literar, al bă-

ra Elena și sateliții virili din sfera ei de atracție — cu efect deconcertant pentru întreg, focalizînd într-un centru de interes secund, realist și care acționează dizolvator asupra primului, cel din jurul

păcat — cu o perspectivă obiectivă, omnicientă. Vrem să spunem că în economia unei compuneri care e prea desirată pentru a fi navelă și prea grăbită pentru a fi roman — deși roiesc în jurul ideii lui Dorin Baciu sensuri indicînd o vocație de reprezentare epică remarcabilă —, această supraîncărcare cu elemente din planuri și moduri de reflectare diferite comportă mai multe disfuncții decît foloase. Pe de altă parte, paralel refuzului construcției de a sprijini cartea, se poate vorbi și despre un renghi jucat de mijloacele de limbă și stil — de fapt, primele care provoacă suspiciuni la lectură, dată fiind notația care evocă, uneori stîngheritor de puternic, scriiturii cu individualitate patentă sau aleargă cu exuberanță facilă printre banalități. Devadă că dintr-o poveste precum cea cu pasărea și limba poate să decurgă risc destul și pentru un autor.

Aurel BUZINCU

\*) Dorin Baciu, *Pasărea pre limba ei*, Ed. Junimea, 1986.

**DORIN BACIU:**

**Pasărea pre limba ei\*)**

trinului Ojog, cel care, contemplîndu-și viața consumată sub semnul orb al destinului, se erijează vindicativ în destin pentru domnișoara Elena, unealtă, după el, a fatalității care îl desparte, într-o altă ipostază, de soția și acum de singurul fiu. Și am fi acceptat și mai anevoie o parte a intruziunilor narative despre domnișoa-

personajului central, afin fantasticului. De aici, indiferent de titlu, fisura care compromite tehnica unității cărții: o perspectivă naratorială adoptivă, derivată din viziunea subiectivă a personajului Petre Ojog, se compune fără cuvînt prezentați în ordinea semnificației — iar titlul devine în acest context moralizator și e

**TITUS VIJEU**

**Scrisoare**

de-o seamă cu viața

Pină-n metale coboară copacii patriei mele, acești oameni de lemn, fericiți, cînd cade o nouă zăpadă peste cea rămasă în munți din anul trecut, din veacul trecut, din evul trecut.

Pină-n metale, pină în sarea oceanului de început al lumii, pină ating săbiile îngropate de primii războinici coboară ei, cei de-o seamă cu viața.

**Scrisoare**

către Mihail Kogălniceanu

Clepsidra amintirii nu scutură nisipul ci singele din iarba crescută dezinvoltă lingă puterea vieții în care trecem chipul ce-avu Kogălniceanu în popoul involt. Clepsidra amintirii ne vindecă mîhnirea de-a fi fost neliberi vreedată — ce contur nedrept fu spart atunci, cînd vru nemărginirea cea dulce-a libertății poporul în murmur! Clepsidra amintirii — arhaică săgeată ne picură în singe același sacru dor de a păstra cuvîntul ce-n literă săgeată și nu cuvîntul numai, ca pe un biet decor ci însuși duhul vorbeii numită libertate, independența sfîntă și sfîntul tricolor, și toate înseși cele ce nouă ne-au fost date de cei căzuți în lupte spre-a ne zidi popor. Ci însuși marea sevă înfiorînd tulpina acestei patrii care culege astăzi rod, ci însuși nemurirea ce ne compune cîna, ci însuși libertatea, superbul nostru cod. Ci însuși marea orgă a stelelor ce cîntă armonioase imnuri în spații ce ne vor, ci însuși jertfa care și azi binecuvîntă acest pămînt cu jertfe ce încă ne mai dor. Clepsidra amintirii nu picură nisipul ci singele în ierburi crescute dezinvolt lingă puterea vieții în care liber, chipul ce-avu Kogălniceanu fu popoul involt.

**Scrisoare**

către Dimitrie Cantemir

Om cu plete de lumină, om cu sufletul departe, viitorului scriindu-i cea mai înțeleaptă carte. Om cu trupul de luceafăr, incrementa, decrementa, cu privirile-n istorii, în trecuta și-n prezenta. Falcic domn, vorbind cu Prutul, domn întreg la chinga minții și la care se închină și copiii și părinții și spre care merg în seară cu argint în piept și rogu-l să-mi citească vers în scară și isprăvi cu Inorogul...

**A doua scrisoare**

către Nichita Stănescu

Azi știu: amintirile erau pentru tine fotografii ale viitorului cînd mi-ai spus atunci, la Astibo: „Ia tu scutul macedoneanului și să străbatem culoarul acesta al efemeridelor, să ieșim din orașul de sodă caustică arzînd cu lumina lui viețările și dealurile, pină la curtea lui Filip. Și hai, vine toamna, așează-te sub coiful împăratului lumii, hrănește cu piinea mucegăită din sufletul tău amărîții de porumbel, de dinfoturbei care traversează piața cetății pe jos, precum pedestrașii lui Alexandru. Și nu te mai gîndi, nepriceputule la gîtul cel alb ca spuma oceanului al Mariei nefericite de Stuart căci pentru ei era pregătită centura Macedoneanului...”

**Scrisoare**

către Limba Română, la Ipotești

De din vale de albine grăiesc Doamnă către tine, tu, un fagure de miere, limba mea de inviery. De mai dincolo de fluturi, cînd spre mine tu îți scuturi verbele, latine scuturi, dinspre nobile neceputuri știu că moartea n-o să vină pe-o elitră, pe-o albină, nici pe stelele din cinturi, nici pe albul cast din fluturi, numai Viața stă să nască din grăirea românească, o, și moartea-i tot o viață în celesta dimineață cînd pe firul ierbiții paște roua care ne mai naște încă-o dată și-nă-o dată limba noastră nestemată. De mai dincolo de moarte îți trimit, Mărită, carte, limbă de argint, cerească, fericit, avut-am parte de o limbă românească. Nimeni nu ne mai desparte.

**PROZĂ**

**Strigătul Elenei**

Am uitat să-ți spun decusea- ră că o să dorm visul acela cu sfîrșit cum se termină fericit iar noi să fim voioși miine toată ziua și poimîine pină la amiază.

(L-am luat povestit de poet care s-a jurat cum poate im-

părți fiecare zodie după simetria bilaterală).

Cîteva secunde întregi voi trece prin atacama noastră strălucindu-ne de la creștete pină la lavan.

La jumătate mă subțiez ca mătasa, pielea cerne, iar oasele curg molcom.

Imi rămîne un strigăt și îl strig temindu-mă că nu voi ajunge la capăt.

Iar tu m-ai fost văzut și auzit și ris că nu era nici o spaimă în toată încăperea și ai spus vino puțin înapoi.

Unde te duci tu și mă înșeli

și strigi după iubita asta a ta atît de depărtată și inaccesibilă.

Te-am văzut pregătit de alaltăieri și ieri toată ziua.

Cum mergi prin aer pe drumul irisului tău vegetal pașii și se amestecă, nu știu unde a-ajungi, ai să cazi și aud cum nu te știu întoarce și trezi apoi.

Cred că a trebuit să-ți spun cum caut...

Și ai fost lăsat fereastra deschisă și păsări mici, imbrăcate în culori adevărate ciugulesc cuiburi de țarină și imi cad cioburi în ochi.

Te-am trecut și așezat nopți egale pină la mijlocul apei și de ce să vedem, dinainte cum vom fi la ziua.

Hai să dormim încet și eu am să te amăgesc și dimineață am să mărturisesc rușinat cum întîlnesc drumul ei venind la mine.

Și cum lungesc literele toată noaptea cînd îi spun c-o iubesc ca să-mi iasă un hexametrul și să-l pun în locul celui stricat de mine la început.

Mircea TINESCU

**Caii orbi**

Trece căruța prin mijlocul cîmpului, vara, prin colb, pe drum de căruțe, făcut demult. Noi stăm sub coviltirul ei de vară, mai subțire. Eu stau în spatele căruței, pe coada ei, desculț. Picioarele-mi ajung în praf. Rămîne urma degetului meu mare. Floarea soarelui e aproape coaptă, se seceră griul. Bătrînul Starobinski ține hăjurile, legăindu-le. Lingă el, Jack și Antonie, tunsii abia de aseară, cu pălării de paie.

Ferma încă nu se zărește, e departe, spre răsărit, din că-rămăzi, acoperită cu țigăi roșie.

Cit vezi cu ochii numai cîmp! S-au copt și pepenii. Bătrînul cere o gură de cafea caldă, își luncă mina sub cămașă. Nu ne grăbim. Dintr-o dată vîntul întoarce încet pagina în vîzduh. Se biție praful, de plăcere. O pală face inonorul căruței. Parcă e cineva în mijlocul vîrtejului.

Plutim acum într-un lapte înecăcios. Bătrînul Starobinski își încarcă pistolul. Facem și

noi la fel, Jack, Antonie și cu mine.

Trădătorii din fermă vor fi, iată, pedepsiți! În noi nu-i loc pentru nici o milă. Ferma trebuie să fie pe aproape. Se-aud obloanele mchizindu-se. Le-o fi frică!

Praful ăsta mizerabil se scurge și el ca într-o trompă. Ne tragem îndărăt prin gura mare a coviltirului.

— Atenție! strigă Starobinski, Jack, unde dracu ești?

Ne strecurăm toți după Jack, pe un coridor mai înalt.

Lumina oricum e mai bună aici. Urcăm treptele de piatră, late.

Citeva. Sîntem cu toții la ferestre. Dinspre cîmp zarea se limpezește de praf.

— Parcă aud o căruță! zice Antonie. Mizerabilii trădători de sub coviltir vor plăi!

— Foc! strigă bătrînul și armele noastre ne-mping înapoi.

Din ceață ies acum doi cai albi, mari și orbi. Pe piepturile noastre și pe ale lor de abia destușim pete roșii de singe, ca urmele unor buze subțiri!

**Convorbire cu Miguel**

Era spre miezul nopții, într-o joi, de la sfîrșitul lui decembrie. Terminasem de citit cîteva schițe de J. J. Arreola. Cînd mi-a venit poftă să aprind o țigară.

Am luat superbul pachet de „Snagov” care mă aștepta lingă scrumiera mea albă și am aprins una dintre aceste aromate și plăcute țigări. Am dat să întredeschid geamul, spre a lăsa cale fumului să colinde universul, cînd am zărit silueta celui care, în contrast cu zăpada imaculată de pe acoperișul vilei vecinului meu, părea o

cioară enormă și nimic altceva. Am deschis atunci și mi tare ochiul ferestrei, ca să-l zăresc cum trebuie pe răufăcător.

— Hei, tu de colo, ce faci?!

Hoțule!

Vocea mea se vede că nu l-a prea speriat, mai ales că mi-o domolisem oarecum de teamă să nu scot toți vecinii.

Peste o clipă, matahala a invîrțit în aer ceva, o funie la capătul căreia se găsea o cange din aceea cu trei gheare, aruncînd-o în direcția casei mele. Un avînt, și iată-l zburînd spre mine. Mă așteptam oarecum și nu mi-am pierdut firea. L-am primit cu brațele deschise, stringîndu-l foarte tare, cu puterea pe care și-o dă

disperarea. Pălăria lui neagră, trasă pe frunte, mă gidila spre rădăcina nasului, ceea ce însemna că sînt cu ceva mai înalt decît el. I-am avîrțit-o dintr-o mișcare. Fața i s-a crispat, apoi s-a destins într-un zîmbet cit o mare crevasă.

— Miguel! am șoptit eu. Tu ești?

Strînsoarea brațelor noastre a devenit și mai puternică, dar în ea nu se afla nici o amenințare.

— Evrica! Dumnezeule, ce în-tîlnire plăcută! Cit să fie?..

— Zece ani, domnule, zece ani. De pe faleză. Erai cu buna ta soacră.

Ne-am așezat. Am destupat sticla mea veche, cu vin de Macea. Am plîns unul pe u-

mărul celuilalt. Cînd a sunat căpitanul la ușă eram încă treji.

— Domnule scriitor, biigu el, am primit un telefon, de la vecinul dumneavoastră, că cineva... prin fereastra... Știi bine cit ținem noi la integritatea operelor...

— Prostii, dragă Mihai, prostii! O obsesie a lui mai veche. Stau aici de aseară cu prietenul meu și n-am văzut nimic.

Mihai Pustnicu plecă. Mașina lui porni greu și sculă tot cartierul. Miguel se culcă în bibliotecă mea. Pe la prînz urma să mergem la o vinătoare de iepuri. Ziarul de dimineață arăta data de 20. Ceasul arăta ora șapte.

Marcel MUREȘEANU



## Mesteacănul și puterile albului

A implinit 60 de ani... Cind in linștea transparentă a ceasului din zori aparatul de radio imi aduce vocea lui, voalată la suprafață și caldă în adinc, venind parca de la capătul unei țigări care nu s-a stins toată noaptea, imi zic că începe o zi fastă. Este ca și cum mi s-ar spune că mesteacănul acesta al nostru, din Nord, sprînjinit pe munți și pe ape, își rosteste prezența la apclul de dimineață al țării. Vestile spuse de el sînt întotdeauna bune; și George Damian le zice ca și cum ar fi acolo: într-o uzină care niciodată nu doarme, sau la o stîină din singurătățile Rarăului unde oile încă pilpăie alb pe apele somnului sub steaua ciobanului; în pragul unei cabane aurii de molid din simburile verde al pădurii, ale cărei voci așteaptă clopotul soarelui, sau între cărțile unei biblioteci în care cuvintele are fără odihnă ochii deschisi. Și totdeauna sub vestile lui este așezată, ca și cum altfel nici nu ar fi cu putință, o umbră de vers.



Mihail IORDACHE

Nu mi-l pot închipi la masa de scris. Poeziile lui, spontane și mereu proaspete, par a fi scrise din mers, într-un permanent neastîmpăr și, uneori, într-o hurjoană cu lumea și cu timpul. Sau, în aceeași măsură, rostite la un microfon imaginat — un trandafir de seară, bunăoară, ori o uroche de cerb. Un permanent neastîmpăr lăuntric, ce de atâtea ori răzbate frumos la fața ființei și a poemului vorbește despre tinerețea eului întreg care, la el, nu s-a poticnit în răgăliile timpului.

Fiind foarte al Bucovinei și-a asumat în poezie tot ce este al ei: și vechi și nou, și ce ține de permanență și ce se spune destrămărilor timpului. Cărțile lui au nevoie, ca de o ramă, de priveliștea sub cer schimbător a plaiurilor de sus, George Damian și-a întemeiat rădăcinile aici și-a înțeles că-i este de ajuns. Silueta lui de poet ne evocă un mesteacăn care încearcă mereu, pe propria-i ființă, puterile albului.

## Îți amintești

Iubita mea ce-nfioreare rară  
Mă tulbură misterios în fiecare primăvară  
De ochii mei te luminează și acum  
Ca pe o pasăre nemaivăzută de minunăta  
Ca prima dată ca prima dată...  
Îți mai aduc aminte par-a trecut un veac  
Cum înfloream salcîmii sub blînda scintilire a lunii  
Și eu cum te ningeam cu flori de meri  
Cu sfînte flori de tei  
Iubindu-ne înzăpeziți  
De flori și noaptea pe alei?  
Îți mai aduc aminte parc-a trecut un veac  
Cum viscolea în violet bătrînul liliac  
Și cum ne-nvăluiau tăcerile pe rînd  
Din cer venind de sub pămînt urcînd?  
Îți mai aduc aminte parc-a trecut un veac  
Cum deslegam noi tainele cerești  
Cum trecătorii cei bătrîni și trîști  
Ne urmăreau boinavi de-o boală nestiută  
Pe-atunci de-nlîntuirea noastră mută  
Sub viscolul cel violet de sub bătrînul liliac  
Îți amintești parc-a trecut de-atunci un veac?

## Portretul vîntătorului de fluturi

Lui Ioan Carp Fluierici

Stau încorsetat în rama lemnului uscat demult  
Nisipul sticlei năste mică roitură de albine  
Simt cum limba mi-i tăiată și cuvîntu-mi este mut  
Stau și moartea de cînd tînăr mi s-a cuibărit în singe  
Precum prima mea iubită mi se strecură-n privire  
Somnul ramei mă supune și nestăvilit se strînge  
Ochiul cel rînit de moarte stă s-asculte rîzitul-nopții  
Cum colindă prin orașul scufundat în somnul greu  
Ce n-am fost în stare oare ce n-am fost în stare eu  
De mă tem și-acum de unda vîntului scăpat din friie  
Și de cerul peste care spinzuratul curcubeu  
Cu luminile-i ciudate cobora să mă mîngîie  
A trecut de Crucea Nopții osia din Carul Mare  
Și prin holdele de stele de pe cerul fără margini  
Se aude vers de spaimă ca o tainică chemare  
Semnul ramei mă supune sticla-mi intră-n ochi și doare  
Lînga pat privind tabloul a venit acum și mama:  
— Unde-ai fost atîta vreme cite vămi te-au vămuit?  
Mut rămîn doar cu privirea un răspuns as vrea să-i dau  
De ce ești atît de singur și de trist mă-ntreabă iar  
Fac eforturi disperate să-i răspund dar în zadar  
Mama mă privește tristă și imi face tainic semn  
Bun răsas copil de aer bun răsas copil țîrziu...

## Constelația berbecului...

Această lună timp cu largi deschideri  
Cînd fiecare vers al meu e-o întrebare  
Și cînd frumoasele femei adorm abia în zori  
Pe un țarm ciudat al nemuririi...

Acum cînd cerul se aruncă în amurg  
Iar doamnele temei mai speră prin copii  
Doar noi statornici și spăimoși  
Mai întrebăm oglînda în neștire...

Frinturi de liniște și vis  
Tăcere albă peste sufletul meu  
Ucis ca un ciune fără vină  
Ca o femeie hulită în tirgul  
De mărfuri furate  
Cine mai știe ce-o fi (să fi fost?)  
Ce-o să rămîna...

## Țîrziu

Mă vizitează tot mai rar iubita  
Pe ascuns în haine albe îmbrăcată  
Ne mîngîiem cu ochii să nu murim de dor  
Vecinii stau la pîndă iar ciinii lor sînt slobozi  
În cameră pătrunse păsînd incetisor  
Partumul altor vremuri din tinerețea mea  
Iubita ține-n mină o rătăcită stea...

## Șaizeci

Ce noapte lungă ne-nfășoară pe-amîndoi  
Guri leneșe ne macină cu griță  
Iar noi privim la frunza care cade  
Rostînd o rugăciune pentru-apoi.

Este un timp țîrziu o liniște rivnită  
Un fel de pace ne-ncheiată  
Cînd iată ne-au crescut copiii  
De toama lor — lăsîndu-l ca să zboare —  
Murim incet ca frunzele ce-s trecătoare...

Ce noapte nevăzută și vicleană  
Și ce iubire rece fără rană  
Ne-nlîntuiește încă pe-amîndoi...

George DAMIAN

## PERMANENTE

Pe Traian Chelariu l-am cunoscut în anul în care a venit ca profesor de filozofie la Institutul de învățămînt superior din Suceava. Știam doar că volumele de versuri „Exod”, „Aur vechi” și „Zaruri”, aflate printre cărțile familiei, erau opera lui și că acest om deosebit era fiu al Dărmăneștilor, deci sucevean. Conștănt cu soțul meu — s-a aflat de rude — ne-am împrietenit imediat, prietenie continuată în vreme, prin cei rămași în viață dragi lui. Ne întîlneam des și adesea ieșeam împreună prin jurul Sucevei sau adăstam în preajma bijuteriilor bucovinene de la Voroneț și Dragomirna mai ales.

Expansiv ca o coroană solară, păstra în mers și-n mișcări sprinteneala vie a tinereții; prea ades ne uimea prin nostalgia ce-i învălura privirea. Devenea visător și deseori se retrăgea de grup, alegea un colț de refugiu, de unde revenea printre noi cu cite o mică perlă în care vibrau „cuioare și sunet și dantelare și curcubeie și spații de pulbere lichidă”. (Casă pe nisip). Ne așezam cu toții pe covorul primitor al țerbii și închegam discuții despre poezie, despre confrăți în ale scrisului, pe care l-a cunoscut bine: Lucian Blaga, George Călinescu Tudor Viannu, Tudor Arghezi și cîți alții. Natura îi era apa și sarea vieții. Era zbuciumat de întrebările fără răspuns: „Te-ntrebi: Destinul este? Nu există? Ni-l facem noi? Sintem argilă? Ceară? / Ne modelează țără să — / Nîcînd părearea? Negrăit de tristă / Ne-ar

fi viața, și așa precară” (Sonete pentru tine).

În primăvara anului 1963 l-am purtat pe locurile copilăriei. Ajur în Dărmănești a bătut cărările unde îl chemau amintirile. Alta era casa, dar toate celelalte erau aceleași. A ingenunchiat pe iarba fragedă, a sărutat pămîntul, s-a săltat, a coborît în beci. A revenit sub soarele primăverii. Impresionată, îl priveam... Sprinteneala gesturilor era în dramatic contrast cu apele ochilor. Șoptea ceva. Surprinzîndu-mi: privirea mi s-a adresat: „Tu nu te mira că vorbesc cu piatra / cu lighioana / cu buruiana...” Și a scris poezia „Poetul”, pe care o am în manuscris.

Apoi ne-am urcat spre pădure și simțeam trist. Amintirile îl copleșeau. Privea botul de deal dinspre Costina și Mihoveni, s-a răsucit și sprinten, s-a cocotat în virful unui arbore, ca să zărească turlele bisericii lui Ștefan cel Mare din Pătrăuți. A coborît și s-a așezat în pădurea frumu-

guriță. L-am lăsat o vreme... Picura seara. Ne-am apropiat de el. Scriese. I-am furat un rînd: „Sînt iaduri de gheață și ceruri încinse”...

Ne-a povestit cum, adus într-o vară la tirg la Suceava, a văzut pe capul bărbăților pălării de paie, u-soare, aurii, frumos împletite. Amărit că ai lui nu aveau bani să-l bucore cu așa frumusețe, întors acasă și-a făcut atelier lingă o căpîță de paie și si-a mesterit o pălărie aurie. Cine era ca el? Dar bucuria i-a fost de scurtă durată. Trimis cu vaca la păscut, blîndul animal i-a adulmecat pălăria, i-a înșafacat-o în gura-i flămîndă si...

A doua zi, mi-a oferit ce-a scris în pădure: o poezie datată, fără titlu: „Ca pe un finister dintr-o dată, / Contemplăm uimiți adîncimea imensă a mării temute. / Masca limbajului nostru, cu mindri luceferi grimată. / Nu-și recunoaste cuvintele mute” (Masca, manuscris).

Iolanda FILIPESCU

## INEDIT

### Cerul primăverii

Dăruiește-ți gînd și dor  
Visului luminii.  
Rod să lege, iată-i vor  
Zarării grădinii.

Orizonturile-nscriu  
Riuri ample-n arce.

Timpul torc, iar aurii,  
Tainicile Parce.

De pe codri au căzut  
Brumele tăcerii,  
Crește-n zări nemaivăzut  
Cerul primăverii!

Traian CHELARIU

## RECENZIE

Edițiile critice, ca mai toate instrumentele de lucru absolut necesare activității de cercetare științifică majoră, par a fi hărăzite, dacă e să judecăm după priza lor inconsistență la critica de întîmpinare și susținere, unui rol de cenușăreasa.

Iată de ce nu trebuie să rămînem surprinși dacă unii motivează indiferența criticii față de atari lucrări prin impresia că, subiacent, s-ar manifesta un anume soi de „teamă” ca nu cumva ele să polarizeze (în detrimentul cui?) atenția publică (în paranteză fie zis, cu sau fără aportul publicisticii, ele nu au cum să nu capteze atenția necesară, însă indiferența criticii dă naștere la nedumeriri și suspiciuni care vor sfîrși, în cele din urmă, printr-un efect de bumerang).

Situația invocată aici poate fi ilustrată, între altele, și prin intermediul ediției critice a operei folclorice a lui Artur Gorovei (ingrijită de Jordan Datcu), a cărei apariție decurge prea anevoios, probabil și datorită scrupulozității profesionale a editorului, dar cu siguranță că și din pricina mecanismului editorial, pentru că în decurs de 13 ani au văzut lumina tiparului doar trei volume: unul la Editura Eminescu — **Cîmiliturile românilor** — în anul 1972, iar alte două la Editura Minerva sub titlul stabilit de editor **Literatură populară**.

Să notăm că volumele editate de Jordan Datcu în 1972 și 1985 readuc în circuit lucrările capitale ale întemeietorului revistei „Sezătoarea”, lucrări care l-au impus drept un „clasic de necontestat al folcloristicii românești”, și că toate trei volumele au fost întîmpinate de critică printr-o atitudine vecină cu tăcerea. Aceasta, în pofida faptului că — nemăsluind în calcul valoarea și semnificațiile lucrărilor în discuție — demersul editorial urmat de Jordan Datcu ocolește soluțiile facile și co-

mode, el necomplăcîndu-se, nici în cazul volumului de față, în situația simplistă de a reproduce ad litteram textele după prima ediție.

Constatînd bunăoară că „Artur Gorovei avea spirit critic”, supunînd unui ferm rechizitoriu culegerile minuate de deficiențe metodologice, antologate în propria-i lucrare, editorul se arată, pe bună dreptate, surprîns că „asemenea principii judicioase nu funcționează întotdeauna” și în corpul realizat de folclorist. În con-

## ARTUR GOROVEI:

### literatura populară (II)

secință, Jordan Datcu purcede la reconstituirea „de citate în formele lor autentice”, colajînd întreaga lucrare cu sursele ei originare, transpunînd, cînd se cerea, textele „în transcriere fonetică”, deoarece Gorovei le tratase „destul de liber”. Astfel lucrarea este înscrisă corespunzător în sfera principiilor metodologice care postulează culegerea și editarea producțiilor folclorice „tale quale”. Este, desigur, aceasta cea mai de seamă calitate a recente ediții critice, nu însă și singura, întrucît numeroase amendamente s-au impus a fi operate și altor compartimente ale aparatului critic elaborat de Gorovei: bibliografie, note, abrevieri.

Împreună cu studiul introductiv — o exegeză pertinentă, redactată cu sagacitate și probitate — comentariile din final (menite să ne pună în contact cu „dosarul cărții”, cu „procesul elaborării ei”, cu „ecourile ce le-a trezit la apariție” sau cu preeminenta contribuție calitativă a lui Gorovei „în cadrul preocupărilor contemporane pentru gen”) reprezintă modalități de accedere în universul acestei specii folclorice care, astăzi, pierzîndu-și „funcționalitatea” și sensurile primare, arhaice, se dovedeste a fi o „fîntină pečetluită” pentru conștiința omului modern, nu însă și cînd e vorba de receptarea și recuperarea ei estetică sau ca „document” de gîndire magică și de mentalitate primitivă. În fine, bibliografia lucrărilor consacrate descîntecelor, apărută înainte sau după publicarea cărții lui Gorovei (1931), conturează imaginea interesului cercetătorilor pentru specia în cauză, reliefind totodată locul folclorului fătîcinean în investigarea și valorificarea ei științifică, după cum glosarul și traducerea (din limbile franceză, spaniolă, italiană, latină, germană) pieselor inserate în antologia lui Gorovei fără echivalării în românește, facilitează consultarea lucrării, explorarea exhaustivă a întregului ei complex de conotații.

În concluzie, trebuie să subliniem că întreprinderea lui Jordan Datcu rămîne unul (dacă nu chiar singurul în momentul de față) dintre cele mai riguroase acte editoriale ale folcloristicii noastre, la înălțimea exigențelor pe care le comportă importanta operă a lui Artur Gorovei, un reper de neeludat pentru cei angajați în operațiuni similare și un instrument de lucru de maximă siguranță pentru o exegetică pertinentă.

Nicolae CĂRLAN

## sînt patria

Sînt Patria pe care-o alinați  
cu degetele de-omăt pe planiglob  
și-s rege-n mine, propriul meu rob  
care-mi trudesce Mosia-ntre Carpați.

Din oase vechi mi se desprind izvoare,  
păduri, — n porți vesnic asudînd,  
mi-s venele rotundele hotare  
și singele-mi e-o ploaie fremătînd.

Sînt ceru-albastru care vă inundă  
cu-al stelelor puboi incandescent,  
un spic, sanctificat de sentiment  
și-a bucuriei limpede secundă.

Și sînt livada-n care-mi răsădesc  
copaci de soi, să-mi fie mostenire  
și vechiul buzdugan din amintire  
cu care-ntreg cuprînsul mi-l păzesc.

Ion Iancu LEFTER

## primăvară

De obicei țărani  
se plimbă cumînți  
în jurul caselor.  
Citeodată cred în povești  
și-n ideea  
că ei sînt buricul pămîntului.  
Noaptea visează  
că sînt izvoarele  
care-au adăpat lumea.

Constantin MĂNUȚA

## baladă din mers

Mama a fost țărăncă stăpină  
tata stăpin mai ales,  
dacă au vorbit toată viața o carte  
cu ochii la țărînd din mers.

Bunica — o munteancă mai sfîntă  
bunicul oier mai ales  
tineretea au îngropat-o-n fîntină  
cu ochii la nouri din mers.

Trecerea lor prin grădină  
e, mai curînd,  
motiv de după amiază ploioasă —  
soarele a încălzit orișicînd  
pădure, iarba, livezilor casă...

Viorica Ana COZAN

## leagăn de cîntec

Carpații, marea și cîmpia,  
în rotundul nostru superb,  
leagănă un cîntec: România.

O, stelele bolții stau în priveghi  
noapte de noapte, cînd griul  
însipică în aur ogorul străvechi.

Poposind la margini de lan, visători,  
cu arome rare ne-mbată țărîna,  
vestesc ora culesului măiaștre viori!

Cu o rază anume, de la soare,  
efigia Păcii încrustăm în herb  
și-o punem pe catarg de vapoare.

De-aici pornim în larg de zare  
să-ntîmpinăm mileniiul trei, în drum  
lingă fîntîni, cu piine rumenă și sare.

Carpații, marea și cîmpia,  
în rotundul nostru superb,  
leagănă un cîntec: România.

Ion PUHA

## DEBUT

### Fără mască

Se mai întîmplă uneori  
Să rîmii tu  
cel adevărat  
atît de adevărat  
încît  
ți-e teamă de tine.

### Nu mai sînt eu

Toamna nu mai sînt eu.  
Sînt fructul pe care îl devoră  
zîmbetul soarelui,  
sînt trandafirul.  
Sînt crizantema albă.  
Toamna nu mai sînt eu,  
sînt Toamna!

### Respirație

E toamnă  
și se culeg rodiile.  
Eu doar o castană coaptă,  
atîta vreau,  
să-mi încălzesc sufletul.

Mihaela CRĂCIUN



CHRISTOPH MECKEL (R.F.G.)

## Diverse activități

Am desfășurat diferite activități în ultima vreme.  
Am mers călare pe bou și rinocer prin oraș am stat în cap în fața regilor am dărâmat palate  
am furat ceasurile timp le-am aruncat în riuri am învățat pe papagali să sufle în trimbii și să recite sonete.

Am cîntat și versurile lui Shakespeare în porturi,  
am dormit cu sirenele  
am stat în pîntecele balenelor  
călătorind de la Ostende la tropice —  
am desfășurat diferite activități în ultima vreme  
și mi-am rezervat  
să fac cito ceva.

În românește de Alexandru ȚENCHEA



Ilie BOCA în atelier

Un mare suflet al culorilor calde, pămînturi de nisip, argile și prund, ale Bucovinei, unde s-a născut.

L-am cunoscut în absență, privind câteva din lucrările lui de început, acum două decenii la Iași, în sălile „Victoriei” și „Galeria contemporană”, de la Palatul culturii, dar mai ales, luîndu-mă pe urmele cîtorva admirabile piese de aleasă meserie pe pereții camerei de lucru a celui care a fost Grigore Coban, profesor, critic și colecționar, căruia-i datorez inițierea în arta celui care avea să devină șeful breslei pictorilor la Bacău, să descopere Letea ca artă a „turnării hîrtiei”, să cheme tinerii în tabăra de la Berzunți ca să redescopere împreună farmecul și delicia peisajului autentic, pictural, în fine, să întemeieze noi galerii de artă, o întreagă civilizație a vizualului, de la școală pînă în inima țîrgului, devenit și prin aceasta un oraș-etalon al ultimelor decenii. Cred că lui Grigore Coban îi datorează Ilie Boca, de altfel ca și noi, cele mai la obiect și mai adevărate pagini despre pictura lui, tratată ca valoare de sorginte autohtonă, nu rod, sau ecou, al unor ușoare alături și etichetări critice.

Apropierile se pot face, doar pictura nu vine direct din pădure, sau din „Landschaft”, ci din sensibilitatea acumulată a neuitării afective, cultivată de meseriile artizanice și de întreaga istorie a artei. Dar atunci cînd se fac (cu conștiința vinovată că orice comparație în istorie șchioapătă), să fie măcar în incinta genului proximo, cît mai proximo, adică celui mai apropiat grup de fenomene similare și cu obligația delimitării prin diferențe specifice. Să observăm, deci, asemănările dar și deosebirile. Or, cu timpul Ilie Boca a început să semene tot mai mult cu sine însuși, nu cu alții, iar definiția lui nu se poate face decît în sfera biografiei operei, eventual al bibliografiei ei selectate cu grijă.

Solca, Scheia Sucevei, Botosana, cam acesta este triunghiul vetrelor părintești, iar bunicii și străbunici,

cii, probabil mai dinspre munte, sau poate de dincolo. Case cu grinzi de lemn, țesături calde, în dungi late, din culori naturale, ca lina oilor toamna, câteva ștergare cu aripa peste icoane; prin ferestre șura cea mare și un ochi de iaz. Apoi o școală bună românească și un liceu serios, fără boemă și chiul. Clasa lui Ciucurencu, la București, a fost ca o călătorie în deltă, făcută fără bani dar și fără supraveghetori. Mai întîi răsăritul soarelui și pescuitul alături de pictori de renume ai acestei țări. Apoi lumea, lumea lar-

panouri întregi cu impresii din Bulgaria, case, portrete, apoi Italia, de la Veneția și Perugia pînă în Sicilia, la Palermo. Are nostalgia sudului cald și colorat viu, de aceea a avut succes în Finlanda, la Kopio, unde a expus pictura sa „italiană”, cele câteva zeci de cartoane preparate mat, cu caseină și guașă fină, ca la meșterii feudali, cu minunat semi-hipocelul castel din Ferrara și plaja lui, ca un săniuș de nisip auriu spre mare. Impresiile de la Roma, din preajma Columnei lui Traian, unde și negustorii de

în fixitate, senzația depășirii statului, nu prin dinamică, ci prin amintirea peregrinărilor și încercărilor sufletești, din fizionomii cîndva agitate. Acum totul s-a sedimentat. Obsesia unei vulpi metamorfozate în femeie, sau invers, o epifanie etruscă, îl urmărește vizual. Misterele din Peru nu-i sînt străine ca imagine. Totul îl conduce spre dezlegarea enigmelor unui profil dac, din piatra cu urme de culoare de pe malul pontic.

Sînt atîtea corespondențe umane. Pe drumul spre Constantinopol 30-40 de schițe, structuri de case și de oraș adunat de relieful ca o pilnie, structuri pe orizontală și verticală prinse în țesătura de argintarii vechi români, din timpul lui Ioniță și Asan, îl inspiră la alcătuirea unui periplu contemporan.

Tărăși Italia, uleiuri mate pe carton și holt. Refuzul „glanțului”, adică al excesului de vernis în glazuri, care-i par dulci, excesive, adevărate „acadele” pentru chioșcurile cu răcoritoare, ori comerț ambulant. Din Asis își amintește stratificarea civilizațiilor, ca și a amintirilor, într-un sentiment al trecerii și revenirii. Siracuza îi relevă puterea de paradigmă a artei grecești, mitologice. De aici nevoia lui de simbol, chiar în portrete și în peisaj. Imaginile nu mai sînt întîmpieri exterioare ci evenimente ale culii contemplativ — meditativ, nîină la proiectarea subiectivității în lucruri.

Acasă, cu tinerii pictori la Berzunți, în fiecare vară la peisaj, din '84 încoace, o adevărată revelație a naturii ca frățietate, o grijă paternă față de fiecare copac, protector față de modestele flori din cîmp, așa cum sînt cumintii în pîlc, printre ierburi, nu prizoniere în șastră, nu ucise. Alături de hîrtiile și tiparile experimentale stau câteva schițe de ordinul decorativ-monumental. Încă nu sînt proiecte. Ilie Boca la cei cincizeci de ani este un mare pictor de se valet. Și va fi încă și mai mare.

Radu NEGRU

## ARTĂ CONTEMPORANĂ

### ILIE BOCA

gă. Lumea a devenit tot mai mare, mai largă, din 1967, anul debutului. Dar cheul la care și-a legat pinzela și sufletul, familia de gust și de conversație a fost și a rămas „Școala de arte” din Bacău.

Atelierul, mă refer la cel nou, arată ca un acoperiș Luigi Nervi căzut peste o casă țărănească, cu multe încăperi și ferestre, fiecare locuită de alte flori, de alte culori, de alți colegi. Datorită starostelii Ilie Boca, vecinătatea lor este prietenoasă, fără prea multe complicații și sofisticări. Iar la el în atelier toți vin după o pensulă, un tub de culoare, o tăbuiată de faină, un sfat. Încăperea este mare, dominată de ferestrele largi cu lumină împărțită în două de un rînd de panouri care par din lemn vechi, ca de icoane. Multe suprafețe sînt pictate și stau mărturie a călătoriilor de studiu și a expozițiilor internaționale, altele sînt grunđuite, cu fondul pregătit de lucru, mai puține arată lemnul crud, cu ape frumos rînduite.

Case și portrete din Bucovina,

măruntșuri și ilustrate au învățat românește, meditațiile de la Ravena, toate au fost admirate ca pictură, originală, de bună calitate, a unui român prezent la Omagiata Michelangelo. L-a impresionat mai mult decît școala, academiile nordice și Florența, marele muzeu neapolitan de la Capo di Monte, unde Tiziano este extrem de bine reprezentat. Aici și-a dat seama de valoarea Renașterii țîrzi, în raport cu pictura clasică romană, problematica portretului, în special. Un muzeu de mare clasă pentru pictură, pe lângă vizitarea altor zeci de muzee și monumente, spectaculosul Sud ca piatră calcinată și cetate, la care se adaugă experiența celor două luni de pictură la Scila, în '74. toate aceste clase de autoseolare în pictură îl conduc la o sobrietate aparte, la elaborarea unor tehnici proprii și, pînă la urmă, a unui limbaj artistic inconfundabil. Panourile cu portrete casetate, sînt ca niste ferestre cu ochii de sticlă mată (caseină-ulei) din care spectazele și unghiurile diferite dau,

poporului nostru pe aceste meleaguri, păstrînd, totodată, comoara limbii și culturii naționale și înaltele virtuți ale spiritului popular. Ea a fost mult timp principala făuritoare de bunuri materiale și spirituale, clasa care prin munca ei îndirjită a făcut să renască, de atîtea ori, din cenușă și ruină, țara distrusă și prădată de cotorpitori”.

De aceea, în această primăvară, gîndindu-ne la înaintași, cu vrea, cu dorurile și cu numele lor zvicnînd în singele și trupul nostru, oriunde și ori cînd, la orice pas, vedem șirul lor întreg, nesfîrșit, fără moarte, sprijinînd cerul, istoria, ființa națională, prezentul și viitorul — și ne plecăm cu recunoștință fruntea în fața acestor zămisliitori ai bucatelor, ctitori ai Mioriei celei nemuritoare, puternici și de nebiruit, ca țărîna patriei și ca stîncă și izvoarele Carpaților.

## Țăranii

(urmăre din pag. 1)

Am gravat pe răbojul inimii adevărul rostit de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în înaltul forum al Congresului întregii țărîni: „Întreaga noastră istorie pune în evidență faptul că țărînimea a fost clasa care, vreme îndelungată, a dus pe umerii ei greul bălărilor pentru păstrarea și afirmarea ființei poporului român, pentru dezvoltarea națiunii noastre, pentru libertate, neafirmare și o viață mai bună, pentru transformarea revoluționară a societății. În ciuda atîtor furtuni ale istoriei, țărînimea a asigurat permanența neclintită a

## Despre gîndul adînc

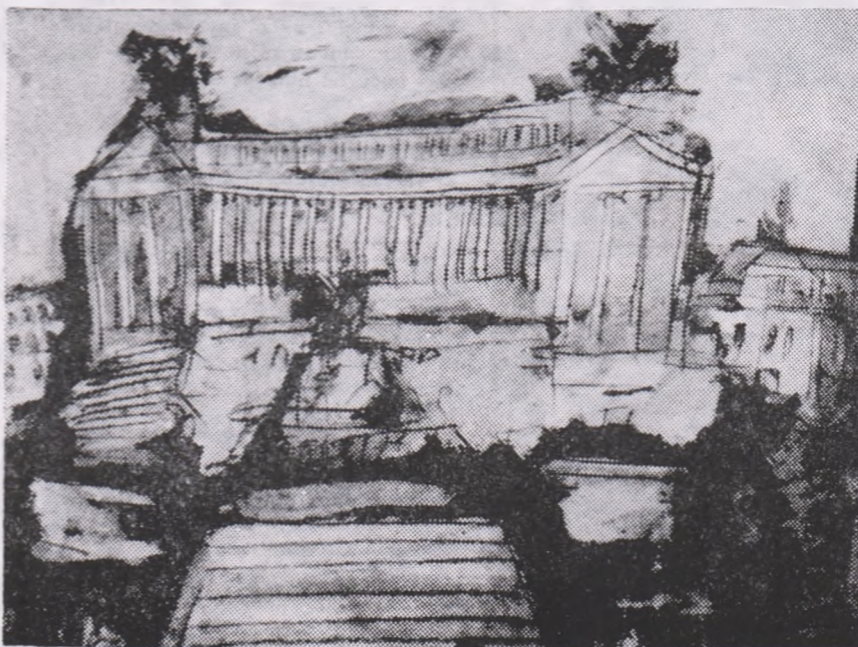
(urmăre din pag. 1)

judef, de cea mai mare suprafață drenată de teren arabil. Prin forțe proprii, mai ales. Rușinat, omul ce nu se sfiise să-i înfrunte pe toți în acea adunare generală a sfîrșit prin a-și drena singur livada...

Încet, încet gîndul adînc al președintelui și al celor ce au întrevăzut din vreme bătaia intențiilor sale s-a împlinit. Un sector industrial puternic i-a readus acasă pe cei plecați. Cu aceasta și cu aceștia pămîntul a dobîndit o cu totul altă valoare prin însăși toșire, recoltele s-au dublat, s-au triplat, urmînd să se împătreaască... În sfîrșit, totul s-a întors înapoi sau însutit oamenilor. „Din ce-am făcut noi, gîndește cu voce tare președintele, s-ar putea trage învățătura că cine se bate să facă ceva nu se poate să nu reușească. Așa și este. Dar eu zic că nu-i suficient. Trebuie să gîti foarte bine ce vrei de la viitor.

Să nu sperii la ce nu-ți dă bătătura, dacă-n bătătură e vraină. Te-ntinzi cît ție pătura, dar, dacă pătura-i bună, parcă și întinșul e mai cu priință. Noi am știut de la bun început ce vrem de la oameni, de la pămînt, de la animale, de la mașini, de la toți cei ce ne puteau da o mină de ajutor...”

Omul acesta nu este un sentimental. Puțini se vor fi putut lăuda că l-au surprins dezvăluindu-și altfel de cît o știe sau o simte fiecare om al satului, dragostea pentru ai săi. Soldat pornit într-un război presărat numai cu victorii, el și-a făcut datoria. Am îndrăznit, într-o toamnă în care cutreieram ogoarele Calafindeștilor în căutarea unui erou de reportaj, am îndrăznit, zic, să-l întreb pe tînărul ce mă însoțea dacă nu-i puțin exagerat prestigiul de care se bucură președintele. S-a stăpînit și, strivînd între degete spicul de porumb cu care se jucase pînă atunci, a pornit înainte, fără să-mi răspundă. Și m-a lăsat singur în mijlocul cîmpului...



Ilie BOCA

„Roma”

## CONSEMNARI

### ● Monografia comunei

#### Udești

„Dragostea de sat și de locuitorii săi, țărîni cei harnici, demni de înaintași lor, mi-a întărit convingerea că, într-un timp mai scurt sau mai îndelungat, aș putea pune la îndemina lor monografia acestei comune. Acesta a fost, de altfel, dorința de totdeauna prin care am înțeles să închei activitatea social-culturală a vieții mele”. Iată o declarație de credință, exprimată simplu și elocvent, de un învățător (Ion Marțolea) care, după ce a păstorit, timp de o viață, una după alta, atîtea și atîtea generații de elevi, a reușit, în tîrnia vîrstei de pensionar, să scoată la lumină, în regie proprie, o concludentă monografie a comunei sale: Udești, o comună din Țara de Sus (Ed. „Litera”, 1986, 240 p., cu ilustrații în text). Capitolele lucrării (Cadrul fizico-geografic, Cadrul istoric, Administrația și justiția, Populația, Viața economică, Cultura, Oamenii de seamă din satele comunei, Folclor udeștean, Anexe), redactate într-o manieră sfîtos-bătrînească, cu inflexiuni din graiul viu al poporului, schițează, concis și exact, principalele dimensiuni ale existenței unei așezări cu străvechi tradiții autotone, păstrate cu sfințenie, transmise prin timp, îmbogățite perpetuu cu noi și autentice carate, drept dovezi ale dăinuirii peste veac a satului ca matrice etnico-socială, psihologică și etico-culturală, menită să stea necurmat la temelie durabilității neamului nostru. (N. C.)

### ● Consfătuire

#### cu cenaclurile literare

Sub egida Cenaclului din Suceava și a Uniunii Scriitorilor și a Centrului de îndrumare a creației populare a avut loc recent la Vatra Dornei consfătuirea anuală a cenaclurilor literare din județ. Discuțiile purtate cu acest prilej au relevat rolul important al cenaclurilor în viața culturală a localităților, în evoluția creației tinerilor scriitori. Subliniind necesitatea a cît mai numeroase întîlniri cu cititorii, participanții au făcut și unele interesante propuneri referitoare la modalitățile concrete de afirmare a celor mai talentați creatori. (L. M.)

### ● Nou local

#### de bibliotecă

Biblioteca orășenească Rădăuți dispune, începînd din acest an, de un nou local. Realizat prin reamenajarea unui imobil din zona centrală, noul așezămint cultural oferă cititorilor de toate categoriile (copii și adulți) condiții optime de informare și documentare. La dispoziția acestora se află spațioase săli de lectură și de împrumut ce însumează un fond de carte de peste 71.000 de volume. La realizarea mobilierului modern și a celorlalte dotări, care conferă interiorului o notă distinctă de eleganță și funcționalitate, și-au adus contribuția colectivele de meșteri de la Întreprinderea de prelucrare lemnului și Întreprinderea de scule subansamblabile și accesorii din localitate. Inaugurarea noului sediu a fost marcată de o suită de manifestări culturale-educative. (I. B.)

### ● Plastică

#### botoșăneană la Suceava

Creația grupului de artiști plastici din Cenaclul botoșănean al U.A.P. a fost prezentată în municipiul nostru printr-o amplă expoziție deschisă la Galeria de artă, în cadrul unui schimb cultural cu plasticienii suceveni. Cei 30 de autori, semnatari a peste 40 de lucrări, reușesc o eficiență „operație” de încintare și interes, celor „consacrați”, cunoscuți și din anualele de la Suceava, alăturîndu-li-se autori tineri ce semnează lucrări de calitate, în tehnici plastice moderne.

Benefic pentru toți plasticienii, schimbul cultural poate fi considerat un dialog cu perspectivă de reeditare. (I.C.F.)

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DĂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘANU, Ion PARANCI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DIMITRIU Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA Str. Mihai Viteazul nr. 48